

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΚΑΙ ΕΠΑΛ (ΟΜΑΔΑ Β')
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 22 ΜΑΪΟΥ 2015
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Διονύσιος Σολωμός
Ο ΚΡΗΤΙΚΟΣ

3 [20.]

Ακόμη ἐβάστωνε ἢ βροντή.....
Κι ἡ θάλασσα, πού σκίρτησε¹ σάν τό χοχλό² πού βράζει,
Ἦσύχασε καί ἔγινε ὄλο ἡσύχια καί πάστρα,³
Σάν περιβόλι εὐώδησε κι ἐδέχτηκε ὄλα τ' ἄστρα·
5 Κάτι κρυφό μυστήριον ἐστένεψε τῆ φύση⁴
Κάθε ὁμορφιά νά στολιστεῖ καί τό θυμό ν' ἀφήσει.
Δέν εἶν' πνοή στόν οὐρανό, στή θάλασσα, φυσώντας
Οὔτε ὅσο κάνει στόν ἀνθό ἢ μέλισσα περνώντας,
Ἵμως κοντά στήν κορασιά, πού μ' ἔσφιξε κι ἐχάρη,
10 Ἐσειότουν τ' ὀλοστρόγγυλο καί λαγαρό⁵ φεγγάρι·
Καί ξετυλίζει ὀγλήγορα κάτι πού ἐκείθε βγαίνει,
Κι ὀμπρός μου ἰδοῦ πού βρέθηκε μία φεγγαροντυμένη.
Ἐτρεμε τό δροσάτο φῶς στή θεϊκιά θωριά της,
Στά μάτια της τά ὀλόμαυρα καί στά χρυσά μαλλιά της.

4 [21.]

Ἐκοίταξε τ' ἀστέρια, κι ἐκεῖνα ἀναγαλλιάσαν,
Καί τήν ἀχτινοβόλησαν καί δέν τήν ἐσκεπάσαν·
Κι ἀπό τό πέλαο, πού πατεῖ χωρίς νά τό σουφρώνει,⁶
Κυπαρισσένιο ἀνάερα τ' ἀνάστημα σηκώνει,
5 Κι ἀνεῖ τς ἀγκάλες μ' ἔρωτα καί μέ ταπεινοσύνη,
Κι ἔδειξε πάσαν ὁμορφιά καί πάσαν καλοσύνη.
Τότε ἀπό φῶς μεσημερνό ἢ νύχτα πλημμυρίζει,
Κι ἡ χτίσις ἔγινε ναός πού ὀλοῦθε λαμπυρίζει.
Τέλος σ' ἐμέ πού βρίσκομουν ὀμπρός της μέσ στά ρεῖθρα⁷,
10 Καταπῶς στέκει στό Βοριά ἢ πετροκαλαμίθρα⁸,
Ἵχι στήν κόρη, ἀλλά σ' ἐμέ τήν κεφαλή της κλίνει·
Τήν κοίταζα ὁ βαριόμοιρος, μ' ἐκοίταζε κι ἐκείνη.
Ἐλεγα⁹ πῶς τήν εἶχα ἰδεῖ πολύν καιρόν ὀπίσω,
Κάν¹⁰ σέ ναό ζωγραφιστή μέ θαυμασμό περίσσο,
15 Κάνε τήν εἶχε ἐρωτικά ποιήσει ὁ λογισμός μου,
Κάν τ' ὄνειρο, ὅταν μ' ἔθρεφε τό γάλα τῆς μητρός μου·
Ἦτανε μνήμη παλαιή, γλυκιά κι ἀστοχισμένη,
Πού ὀμπρός μου τώρα μ' ὄλη της τῆ δύναμη προβαίνει·
Σάν τό νερό πού τό θωρεῖ τό μάτι ν' αναβρῦζει
20 Ἐάφνου ὄχ¹¹ τά βάθη τοῦ βουνοῦ, κι ὁ ἥλιος τό στολίζει.
Βρῦση ἔγινε τό μάτι μου κι ὀμπρός του δέν ἐθώρα,
Κι ἔχασα αὐτό τό θεϊκό πρόσωπο γιά πολλή ὦρα,
Γιατί ἄκουγα¹² τά μάτια της μέσα στά σωθικά μου,
Πού ἐτρέμαν καί δέ μ' ἄφηναν νά βγάλω τῆ μιλιὰ μου·
25 Ἵμως αὐτοῖ¹³ εἶναι θεοί, καί κατοικοῦν ἀπ' ὅπου
Βλέπουνε μέσ στήν ἄβυσσο καί στήν καρδιά τ' ἀνθρώπου,

Κι ένιωθα πώς μου διάβαζε καλύτερα τό νοῦ μου
Πάρεξ ἄν ἤθελε τῆς πῶ μέ θλίψη τοῦ χειλιοῦ μου:
«Κοίτα με μέσ στά σωθικά, πού φύτρωσαν οἱ πόνοι

-
- 30 Ὅμως ἐξεχειλίσανε τά βάθη τῆς καρδιάς μου·
Τ' ἀδέλφια μου τά δυνατά οἱ Τοῦρκοι μοῦ τ' ἀδράξαν,
Τήν ἀδελφή μου ἀτίμησαν κι ἀμέσως τήν ἐσφάξαν,
Τόν γέροντα τόν κύρην μου ἐκάψανε τό βράδι,
Καί τήν αὐγή μου ρίζανε τή μάνα στό πηγάδι.
- 35 Στήν Κρήτη.....
Μακριά 'πό κειθ' ἐγιόμισα τέσ φοῦχτες μου κι ἐβγήκα.
Βόηθα, Θεά, τό τρυφερό κλωνάρι μόνο νά 'χω·
Σέ γκρεμό κρέμουμαι βαθύ, κι αὐτό βαστῶ μονάχο».

5 [22.]

- Ἐχαμογέλασε γλυκά στόν πόνο τῆς ψυχῆς μου,
Κι ἐδάκρυσαν τά μάτια της, κι ἐμοιάζαν τῆς καλῆς μου.
Ἐχάθη, ἀλιά μου! ἀλλ' ἄκουσα τοῦ δάκρου της ραντίδα¹⁴
Στό χέρι, πού 'χα σηκωτό μόλις ἐγώ τήν εἶδα. —
- 5 Ἐγώ ἀπό κείνη τή στιγμή δέν ἔχω πλιά τό χέρι,
Π' ἀγνάντευεν Ἀγαρηνό κι ἐγύρευε μαχαίρι·
Χαρά δέν τοῦ 'ναι ὁ πόλεμος· τ' ἀπλώνω τοῦ διαβάτη
Ψωμοζητώντας, κι ἔρχεται μέ δακρυσμένο μάτι·
Κι ὅταν χορτάτα δυστυχιά τά μάτια μου ζαλεύουν¹⁵,
- 10 Ἀργά, κι ὄνειρατα σκληρά τήν ξαναζωντανεύουν,
Καί μέσα στ' ἄγριο πέλαγο τ' ἀστροπελέκι σκάει,
Κι ἡ θάλασσα να καταπιεῖ τήν κόρη ἀναζητάει,
Ξυπνῶ φρενίτης,¹⁶ κάθομαι, κι ὁ νοῦς μου κινδυνεύει.
Καί βάνω τήν παλάμη μου, κι ἀμέσως γαληνεύει. —
- 15 Τά κύματα ἔσχιζα μ' αὐτό,¹⁷ τ' ἄγρια καί μυρωδάτα,
Μέ δύναμη πού δέν εἶχα μήτε στά πρῶτα νιάτα,
Μήτε ὅταν ἐκροτούσαμε,¹⁸ πετώντας τά θηκάρια,
Μάχη στενή μέ τούς πολλούς ὀλίγα παλληκάρια.
Μήτε ὅταν τόν μπομπο-Ἰσοῦφ καί τς ἄλλους δύο βαροῦσα
- 20 Σύριζα στή Λαβύρινθο π' ἀλαίμαργα¹⁹ πατοῦσα²⁰.
Στό πλέξιμο²¹ τό δυνατό ὁ χτύπος τῆς καρδιάς μου
(Κι αὐτό μου τ' αὖξαιν') ἔκρουζε²² στήν πλευρά τῆς κυρᾶς μου.

13κίρησε: ἀόριστος σε θέση παρατατικού («σκιοτούσε»: αναταρασοῦσαν).

2χοχλό: κοχλασμό, βράσιμο.

3πάστρα: καθαρότητα, διαύγεια.

4εστένεψε τη φύση: ἐπιβλήθηκε (στην πλάση), την ἀνάγκασε...

5λαγρό: διαυγές, καθαρό, φωτεινό.

6χωρίς να το σουφρώνει: χωρίς καν να ρυτιδώνει, χωρίς και κατά το ελάχιστο να υποχωρεῖ ἡ ἐπιφάνεια του νεροῦ στο βῆμα της, χωρίς να βυθίζεται.

7ρεῖθρα: (με την αρχαία σημασία, ῥέεθρα) υδάτινα ρεύματα (σημερ. σημασία: χαντάκια, αυλάκια στο πλάι των δρόμων, κοίτες ποταμῶν).

8πετροκαλαμίθρα: (αντιδάνειο: καλαμίτης < βενετ. pietra calamita) εἶδος πρωτόγονης (επιπέλουςας σε δοχείο με νερό) μαγνητικῆς βελόνας ἀπό καλάμι, δείκτης πυξίδας· ἀλεξικέραυνο.

9Ελεγα: συλλογίζομαι, εἶχα την ἐντύπωση.

10Κάν-Κάνε: λες και, είτε-είτε.

11οχ: (ἰδιωμ. < εἶχ) ἀπό. Πολύ συνηθισμένο στον Σολωμό.

12ἀκούγα: ένιωθα.

13αντοῖ – ἀντί αὐτά (δηλ. τα μάτια): ἔλεη του γένους ἀπό το θεοῖ.

14ραντίδα: ρανίδα (< ραῖνω), σταγόνα, σταλαγματιά.

15ζαλεύουν (< κοιν. ζαλώνω· φορτώνω, ἐπιβαρύνω ἢ κρητ. ζάλο· βῆμα, βηματισμός): ζαλιζονται, ἀναστρέφονται (:) / βαθαίνουν ἀπό κόουραση.

16φρενίτης: (< φρένα): φρενιασμένος, ἔξω φρενῶν, μανιακός, ταραγμένος· ο νοῦς μου κινδυνεύει: πάω να χάσω το μυαλό μου, διακινδυνεύεται ἡ πνευματικῆ μου ἰσοροπία.

17μ' αὐτό, ἀντί μ' αὐτή (την παλάμη): λες και, είτε-είτε.

18εκροτούσαμε: συγκροτούσαμε, συνάπταμε.

19αλαίμαργα: το ἐπίρρημα μεταφορικό, προς δήλωση του πολεμικοῦ μένουσ.

20πατοῦσα: (ἐδώ ἰδίως) κυρίεια, κρατοῦσα κυριαρχικά

21πλέξιμο: ἡ πλευση, το κολύπημα.

22ἐκρουζε: χτυπούσε, ἔκρουε· πλευρά: το πλευρό, το πλάι.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Το έργο του Δ. Σολωμού έχει δεχτεί επιρροές και από το δημοτικό τραγούδι. Να αναφέρετε τρία διαφορετικά χαρακτηριστικά του δημοτικού τραγουδιού που εντοπίζετε στα αποσπάσματα του ποιήματος «Ο Κρητικός» και για καθένα από αυτά να γράψετε ένα παράδειγμα.
Μονάδες 15

B1. Σύμφωνα με τον Β. Αθανασόπουλο: «[...] Το φως μπορεί μες στο ποιητικό τοπίο του Σολωμού να μεταμορφώνει τα πράγματα και να μετουσιώνει τα σώματα που φωτίζει. Το φως είναι η ενέργεια του Θεού, είναι η όραση του Θεού.[...]». Στο κείμενο που σας δίνεται, να εντοπίσετε τέσσερα στοιχεία που υποστηρίζουν την παραπάνω άποψη (μονάδες 8) και να τα σχολιάσετε (μονάδες 12).
Μονάδες 20

B2. Να βρείτε και να σχολιάσετε:

α) τα τρία χρονικά επίπεδα στο απόσπασμα 5 [22.] (μονάδες 12) και

β) το περιεχόμενο και τον λειτουργικό ρόλο της παρομοίωσης στους στίχους 9-11 του αποσπάσματος 4 [21.] (μον. 8):

«Τέλος σ' έμέ πού βρίσκομουν όμπρός της μέσ στά ρεϊθρα,
καταπώς στέκει στό Βοριά ή πετροκαλαμίθρα,
Ήχι στήν κόρη, αλλά σ' έμέ τήν κεφαλή της κλίνει».

Μονάδες 20

Γ1. α) Να σχολιάσετε το περιεχόμενο των παρακάτω στίχων του αποσπάσματος 4 [21.] σε ένα κείμενο 100-120 λέξεων:

«Έλεγα πώς τήν είχα ιδεί πολύν καιρόν όπίσω,
Κάν σέ ναό ζωγραφιστή μέ θαυμασμό περίσσο,
Κάνε τήν είχε έρωτικά ποιήσει ό λογισμός μου,
Κάν τ' όνειρο, όταν μ' έθρεψε τό γάλα τής μητρός μου·
Ήτανε μνήμη παλαιή, γλυκιά κι άστοχισμένη»

(15 μονάδες)

β) Να σχολιάσετε τις αλλαγές που συμβαίνουν στη ζωή και στο ήθος του Κρητικού στους παρακάτω στίχους του αποσπάσματος 5 [22.] σε ένα κείμενο 80-100 λέξεων:

«[...] άλλ' άκουσα τοῦ δάκρου της ραντίδα
Στό χέρι, πού 'χα σηκωτό μόλις έγώ τήν είδα. —
Έγώ από κείνη τή στιγμή δέν έχω πλιά τό χέρι,
Π' άγνάντευεν Άγαρηνό κι έγύρευε μαχαίρι·
Χαρά δέν τοῦ 'ναι ό πόλεμος· τ' άπλώνω τοῦ διαβάτη
Ψωμοζητώντας, κι έρχεται μέ δακρυσμένο μάτι»

(10 μονάδες)

Μονάδες 25

Δ1. Στα κείμενα του Δ. Σολωμού και του Κ. Καρυωτάκη που σας δίνονται, να εντοπίσετε (μονάδες 5) και να σχολιάσετε (μονάδες 15) δύο ομοιότητες και τρεις διαφορές ως προς το περιεχόμενο.
Μονάδες 20

Κ. Γ. Καρυωτάκης ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ ΝΕΡΑΪΔΑ

Άπό τά βράχι' ανάμεσα πετιέται 'να κεφάλι
καί βλέμματα όλόγυρα σκορπάει φοβισμένα.
Έγώ, κρυμμένος κάπου κεί στό 'ξηρhm' άκρογιάλι,
τό βλέπω —σάν σέ όνειρο— μέ μάτια λιγωμένα.
Ένα κορμί παρθενικό, γυμνό άργοπροβάλλει
κι άπλώνεται ήδονικά σε κύματ' άφρισμένα·
ό ήλιος έσκυθρώπασε μπροστά στά τόσα κάλλη,
τά κάλλη τ' άπολλώνεια καί τά φωτολουσμένα.
Άνατριχιάζ' ή θάλασσα στό θείο άγγισμά τους,
τά κυματάκια άπαλά μέ χάρη τ' άγκαλιάζουν
κι άχτίδες τά χαϊδεύουνε χρυσές στό πέρασμά τους.
Θεότρελος, ό δύστυχος, βουτιέμαι μέσ στό κύμα,
τά μάτια της τά θεϊκά μέ φόβο μέ κοιτάζουν
καί χάνεται στή θάλασσα... Ήταν νεράιδα... Κρίμα!

Κ. Γ. Καρυωτάκη, *Άπαντα τα Ευρισκόμενα*, Εκδ. Ερμής 2006, σ.161

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1. Βασικές επιρροές που ανιχνεύονται στη σολωμική ποίηση και ειδικότερα στον Κρητικό είναι:

-ιαμβικός δεκαπεντασύλλαβος: στ. 12/ 4 [21]

«Τήν κοίταζα ό βαριόμοιρος, μ' έκοίταζε κι έκείνη.»

-προσωποποίηση ανύχων, η φύση αποκτά ανθρώπινη υπόσταση: στ. 5-6/ 3 [20]

«Κάτι κρυφό μυστήριο έστένεψε τή φύση⁴

Κάθε όμορφιά νά στολιστεί καί τό θυμό ν' άφήσει.»

-τριαδικό σχήμα (τριμερής σύνθεση με ανιούσα κλιμάκωση): στ. 16,17,19/ 5 [22]

«Μέ δύναμη πού δέν είχα μήτε στά πρώτα νιάτα,

Μήτε όταν τόν μπομπο-Ίσούφ καί τς άλλους δύο βαρούσα

Μήτε όταν έκροτούσαμε,¹⁸ πετώντας τά θηκάρια»

B1. Το σύμβολο του φωτός επιτελεί ένα καταλυτικό ρόλο στη σολωμική ποίηση. Με την παρεμβολή του φωτός το φυσικό τοπίο μετατρέπεται σε μεταφυσικό. Στα δοθέντα αποσπάσματα το φως που περιβάλλει τη μορφή της Φεγγαροντυμένης αναδεικνύει τη θεϊκή της υπόσταση και διαμορφώνει την εκστατική εμπειρία του Κρητικού. Συγκεκριμένα, η λειτουργία του φωτός αποδίδεται με την ανιούσα κλιμάκωση της φωτοχυσίας:

1) «Έτρεμε τό δροσάτο φώς στή θεϊκιά θωριά της» (στ. 13)

2) «τ' αστέρια... τήν άχτινοβόλησαν καί δέν τήν έσκεπάσαν» (στ. 1-2)

3) «Τότε από φώς μεσημερνό ή νύχτα πλημμυρίζει» (στ. 7)

4) «Κι ή χτίσις έγινε ναός πού όλοϋθε λαμπυρίζει.» (στ. 8)

Τα σημεία 1 και 2 αποτυπώνουν την ιδιαιτερότητα του φωτός που περιβάλλει τη θεϊκή μορφή

1) το «δροσάτο φώς» αποτελεί συγκερασμό δύο αισθήσεων της όρασης και της αίσθησης θερμού-ψυχρού που αναδεικνύει τη συγκλονιστική επίδραση του ερεθίσματος σ' ολόκληρη την ύπαρξη του Κρητικού. Το φως του φεγγαριού σχηματίζει ανταύγειες/ εξακτινώσεις πίσω από τη μορφή της Φεγγαροντυμένης και «τρέμει», αποδίδοντας την παλμική κίνηση του φωτός γύρω από την άσαρκη οντότητα.

2) Τα αστέρια φωτίζουν τη θεϊκή μορφή αλλά δεν την καλύπτουν γιατί η ίδια είναι αυτόφωτη και το φως της είναι υπέρτερο. Τα αστέρια «υποκλίνονται» στο μεγαλείο της και την τιμούν με το φως τους ενώ η αγαλλίασή τους παραπέμπει στην ευτυχία και το δέος του πιστού μπροστά στη θεϊκή οντότητα της Φεγγαροντυμένης.

3) Η μετάβαση από το φυσικό στο μεταφυσικό τοπίο πραγματοποιείται με την επενέργεια της Φεγγαροντυμένης, όταν αυτή «άνει τς άγκάλες μ' έρωτα καί μέ ταπεινοσύνη» τότε συντελείται το θαυμαστό γεγονός της μετατροπής της νύχτας σε μέρα (σχήμα του αδιανόητου καθ' υπερβολή). Το μυστηριακό αυτό φώς θα «φωτίσει» το νου του ήρωα και θα του αποκαλύψει την ταυτότητα της Φεγγαροντυμένης.

4) Η συμπαντική διάχυση του φωτός, μετατρέπει τη φύση σε «ναό» προσδίδοντας μια διάσταση θρησκευτικής μυσταγωγίας, που τονίζει τη θεϊκή υπόσταση της Φεγγαροντυμένης.

B2.

α) Σύμφωνα με μια επικρατούσα διάκριση των χρονικών επιπέδων, ο χρόνος του βασικού επεισοδίου και πρώτο χρονικό επίπεδο είναι η φάση του ναυαγίου και της πάλης του Κρητικού με τα φυσικά εμπόδια προκειμένου να φτάσει στην ακτή και να σώσει την κόρη.

Δεύτερο χρονικό επίπεδο είναι το αγωνιστικό παρελθόν του ήρωα στην Κρήτη και τρίτο είναι η ζωή του ως ζητιάνου και ποιητή μετά το ναυάγιο και τον χαμό της κόρης σε ένα απροσδιόριστο χωροχρόνο.

Τα τρία αυτά επίπεδα ανιχνεύονται στην ενότητα 5 [22].

Το πρώτο χρονικό επίπεδο ανιχνεύεται στους στίχους 1-4, 15, 21-22.

Το δεύτερο χρονικό επίπεδο ανιχνεύεται στους στίχους 5-6 και 16-20.

Το τρίτο χρονικό επίπεδο ανιχνεύεται στους στίχους 7-14.

β) Η παρομοίωση στους στίχους 9-11 προσδιορίζει τη σχέση των δύο ζευγών, δηλαδή της πετροκαλαμίθρας-πυξίδας με το βοριά, και της Φεγγαροντυμένης με τον Κρητικό.

Συγκεκριμένα, η κλίση της πυξίδας προς το βοριά κατά το φυσικό φαινόμενο του μαγνητισμού «Καταπώς στέκει στό Βοριά ή πετροκαλαμίθρα» παρομοιάζεται με τη μαγνητική έλξη των

ψυχών ανάμεσα στη Φεγγαροντυμένη και τον Κρητικό. Η προτίμηση της στον ήρωα αποτυπώνεται εμφαντικά με το σχήμα άρσης και θέσης «Όχι στήν κόρη, αλλά σ' έμέ τήν κεφαλή της κλίνει». Με την παρομοίωση αυτή προσδιορίζεται η εκστατική εμπειρία του οράματος της Φεγγαροντυμένης ως αποκλειστικό προνόμιο του «αλαφροϊσκιωτου» ήρωα.

Γ1.

α) Η μορφή της Φεγγαροντυμένης ανακαλεί στον Κρητικό μνήμες από το απώτερο παρελθόν του που συνδέονται με τρεις ιδανικές γυναικείες μορφές, οι οποίες του δημιούργησαν ανάλογα βιώματα έκστασης σε διαφορετικές φάσεις της ύπαρξής του. Πρόκειται για τη θεϊκή μορφή της Παναγίας που του προκαλούσε «θαυμασμό περίσσο» δηλαδή θρησκευτική έκσταση, το ερωτικό είδωλο που διαμόρφωσε ως ερωτευμένος και το μητρικό κόρφο που παραπέμπει στην μητέρα ως αρχέτυπο στοργής, αγάπης και τρυφερότητας.

Μετά από τις τρεις υποθέσεις, οδηγείται στη βεβαιότητα πως πρόκειται για μια «μνήμη» της ιδέας του αγαθού, η οποία απηχεί πλατωνικές απόψεις για την αναγνώριση στα πράγματα του κόσμου αυτού, ιδεών-προτύπων που η ψυχή μας είχε αντικρίσει σε ένα προσωπικό της στάδιο.

β) Η «ραντίδα» από το δάκρυ της Φεγγαροντυμένης στο χέρι του Κρητικού συνιστά το θεϊκό σημάδι που οδηγεί στην ηθική μεταβολή του ήρωα. Αυτός αποβάλλει το πολεμοχαρές πνεύμα που τον διέκρινε ως πολεμιστή, όταν «ἀγνάντευεν Ἄγαρηνό κι ἐγύρευε μαχαίρι» και αναβαπτίζεται στις χριστιανικές αγίες της αγάπης προς τον πλησίον, της συντροφικότητας, της αλληλεγγύης: το χέρι που «απλώνει του διαβάτη» δεν είναι μόνο για επαιτεία («ψωμοζητώντας») αλλά και συμβολική κίνηση προσέγγισης του συνανθρώπου που φανερώνει αγάπη και διάθεση για συνύπαρξη και συμπόρευση με τον Άλλο.

Δ1. Τα ποιήματα των Σολωμού και Καρυωτάκη παρουσιάζουν πρόδηλες ομοιότητες, αλλά και ευδιάκριτες διαφορές. Μια πρώτη εμφανής ομοιότητα εντοπίζεται ανάμεσα στα χαρακτηριστικά της «θαλάσσιας νεράιδας» του Καρυωτάκη και σε εκείνα της Φεγγαροντυμένης του Σολωμού. Συγκεκριμένα, στο παράλληλο κείμενο αναδεικνύεται μια γυναικεία μορφή η οποία έχει επίσης θεϊκή υπόσταση και συγκλονίζει τον ήρωα, αλλά και τη φύση με την ολόλαμπρη παρουσία της όπως και η Φεγγαροντυμένη («ὁ ἥλιος ἐσκυθῶπασε μπροστά στά τόσα κάλλη» / «τά κάλλη τ' ἀπολλώνεια καί τά φωτολουσμένα».)

Μια δεύτερη ομοιότητα αφορά τα συναισθήματα του ήρωα απέναντι στη θαλάσσια νεράίδα που αναλογούν στα συναισθήματα έκστασης και έλξης του Κρητικού για τη Φεγγαροντυμένη. Ο ήρωας του Καρυωτάκη αντικρίζει τη θαλάσσια νεράίδα «με μάτια λιγωμένα», «βουτιέται μέσ στό κύμα» προκειμένου να την αγγίξει και νιώθει θλίψη με την εξαφάνιση της. «Ήταν νεράιδα... Κρίμα!» κατ' αναλογία με το «Εχάθη, αλιά μου» που αναφωνεί ο Κρητικός όταν εξαφανίζεται η Φεγγαροντυμένη.

Αναφορικά με τις διαφορές, μια πρώτη βασική διαφορά εντοπίζεται στον χωροχρόνο της ποιητικής αφήγησης του δεύτερου κειμένου. Συγκεκριμένα, ο χώρος που βρίσκεται ο ήρωας του παράλληλου κειμένου είναι το ακρογιάλι («Εγώ, κρυμμένος κάπου κει στό ἔρημ' ἀκρογιάλι») ενώ ο Κρητικός βρίσκεται στη θάλασσα. Επίσης, ο χρόνος του βιώματος του ήρωα στο ποίημα του Καρυωτάκη είναι ημέρα («ὁ ἥλιος ἐσκυθῶπασε μπροστά στά τόσα κάλλη») ενώ στον Κρητικό η δράση εκτυλίσσεται τη νύχτα.

Μια δεύτερη διαφορά εντοπίζεται σε ορισμένα χαρακτηριστικά της νεράιδας του παράλληλου κειμένου σε σχέση με τα χαρακτηριστικά της Φεγγαροντυμένης. Ειδικότερα, η νεράιδα έχει περισσότερο γήινη υπόσταση («Ένα κορμί παρθενικό, γυμνό ἀργοπροβάλλει»). Επιπλέον, αυτή αναδύεται από τη θάλασσα αλλά και εξαφανίζεται σε αυτή σε αντίθεση με τη Φεγγαροντυμένη που η εμφάνιση και η εξαφάνισή της συντελούνται με μυστηριακό τρόπο.

Μια τρίτη βασική διαφορά εντοπίζεται εξάλλου στο είδος της σχέσης και της αλληλεπίδρασης που αναπτύσσεται ανάμεσα στον ήρωα και τη νεράιδα του ποιήματος του Καρυωτάκη συγκριτικά με τη σχέση του Κρητικού και της Φεγγαροντυμένης στον Σολωμό. Ειδικότερα, η Φεγγαροντυμένη επενεργεί καταλυτικά και συγκλονίζει την ύπαρξη του Κρητικού αλλά και οδηγεί στην ηθική του μεταβολή. Αντιθέτως, η νεράιδα στο ποίημα του Καρυωτάκη «βλέμματα ὀλόγυρα σκορπάει φοβισμένα» και δεν αποτελεί το ισχυρό στοιχείο στην επαφή της με τον ήρωα. Παρά τη θεϊκή της υπόσταση, δεν επιδιώκει την επαφή μαζί του, όπως η Φεγγαροντυμένη με τον Κρητικό, αλλά εξαφανίζεται φοβισμένη στα κύματα μόλις

εκείνος επιδιώκει να την προσεγγίσει κάτι που κάνει η Φεγγαροντυμένη όταν πλέον έχει ολοκληρώσει τον ρόλο της.

ΚΡΙΤΙΚΗ:

Τα θέματα κρίνονται ως ιδιαίτερα σύνθετα και απαιτητικά απευθύνονται δε σε καλά προετοιμασμένους μαθητές. Το εξεταζόμενο κείμενο απαρτιζόταν από 3 ενότητες της ποιητικής σύνθεσης του Δ. Σολωμού «Ο Κρητικός» με τους περισσότερους και πιο πυκνούς συμβολισμούς του κειμένου, αυξάνοντας το βαθμό δυσκολίας της προσέγγισης τους. Η συνολική του έκταση ήταν μεγαλύτερη από τη συνήθη και συγκριτικά με τα αντίστοιχα θέματα των ετών 2011 και 2013, από το ίδιο κείμενο. Τα ζητούμενα διακρίνονται σε υποερωτήματα που απαιτούσαν αφενός υψηλή εξοικείωση με το κείμενο και τους συμβολισμούς του και αφετέρου περισσότερο χρόνο για την ανταπόκριση στις απαιτήσεις τους.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΜΙΧΕΛΑΚΟΥ Π.-ΤΟΛΙΑ Π.- ΜΑΝΙΟΥ Γ.-ΛΑΜΠΙΡΗΣ Α.